

16.01.2024

Група №26

Урок №34

Тема уроку: Творче кредо групи «київських неокласиків», орієнтація на традицію, класичну форму вірша. Різногранний творчий шлях **Максима Рильського**.

Мета уроку (формування компетентності): *предметні:* знання про групу і творчість «київських неокласиків», основне із творчої біографії М. Рильського; *ключові:* навички пізнавальної діяльності; висловлення власних думок із приводу поетичної майстерності, філософичності й поетичного самовираження представників «п'ятірного грона неокласиків», зокрема М. Рильського; *комунікативну:* навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок і почуттів оточення; навички роботи з книгою; *загальнокультурну:* розвиток відчуття естетики поетичного образу, урівноваженості й філософської заглибленості під час зіткнення з життєвими проблемами.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування вмінь.

Обладнання: підручник, портрети групи «неокласиків», мультимедійна фотопрезентація «Київські неокласики», відеозапис документального фільму «Як на духу. Невідомий Максим Рильський».

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Слово вчителя

На сьогоднішній нашій зустрічі в «Літературному салоні» розгорнемо яскраву сторінку історії української літератури, у якій знайдуть моральні та естетичні уроки не лише сучасні, а й прийдешні покоління. На ній записані імена талановитих поетів та дослідників літератури, яким судилося поповнити трагічний список жертв сталінського геноциду. На уроці йтиметься про київських поетів-«неокласиків». І один із найяскравіших їх представників, М. Зеров, покличе нас у світ високої поезії:

Тепер інший час. Виходь з нори,

Шукай стежок — од Лисої гори

На верховини і шпилі Парнасу.

ІІІ. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

* 1. Словникова робота

Неокласицизм (з грецької «новий і зразковий») — течія в літературі та мистецтві, що з'явилась значно пізніше занепаду класицизму як літературного напрямку і знайшла свій вияв у використанні античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів, проголошенні гасел «чистого» мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми, в оспівуванні земних насолод.

Неокласицизм виник в західноєвропейській літературі в середині ХІХ ст. До групи українських неокласиків у 20-х роках ХХ ст. належали Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара, М. Рильський, Петро Филипович, Юрій Клен (О. Бургардт). Вони відмежовувались від так званої пролетарської культури, прагнули наслідувати мистецтво минулих епох, віддавали перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці.

«**Неокласика**» — умовна назва естетичної платформи невеликого кола кївських поетів, літературознавців і перекладачів періоду «Розстріляного відродження»:

- * Миколи Зерова (лідер);
- * Михайла Драй-Хмари;
- * Павла Филиповича;
- * Юрія Клена (Освальда Бургардта);
- * Максима Рильського.

* 2. Слово вчителя

«Неокласики» — неформальне товариство вільних митців, що гуртувалися спочатку при часописі «Книгар», а згодом — навколо видавництва «Слово». Не дбали про своє організаційне оформлення й не виступали з ідейно-естетичними маніфестами.

Михайло Драй-Хмара в сонеті «Лебеді» назвав «неокласиків» «гроном п'ятірним нездоланих співців».

Своєрідним естетичним кредом київських «неокласиків» є сонет Миколи Зерова «Pro domo» («На захист», початкова назва — «Молода Україна»):

Класична пластика, і контур строгий,

і логіки залізна течія —

Оце твоя, поезіє, дорога.

Леконт де Ліль, Жозе Ередіа,

Парнаських зір незахідне сузір'я

Зведуть тебе на справжні верхогір'я.

Шостий у «п'ятірному гроні» — Віктор Домонтович (Петров), єдиний прозаїк серед «неокласиків».

Це були по-європейськи освічені люди, тогочасна елітна українська інтелігенція. Неокласики, зокрема, закликали осягати вершини світової культури, трансформувати її форми та образну систему на рідному полі поезії, щоб піднести її до світового рівня. Тому розквітають сонетна форма, яку пролеткультівці оголошували «буржуазною», елегії, медитації, філософська лірика.

Спільні риси творчості:

- * «аристократизм духу», протистояння духовній варваризації суспільства;
- * орієнтація на довершену культуру поетичного мислення й дисципліну поетичного мовлення;
- * тяжіння до гармонії між раціональною сферою та почуттями;
- * захоплення досконалістю античної лірики, літератури відродження та класицизму, філігранністю творів французьких «парнасців».

Те, що неокласики прагнули впроваджувати у своїй творчості форми та методи грецького й римського мистецтва, представникам влади здалося невизнанням радянської дійсності. Тому в 1935 р. були заарештовані М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара, яких звинувачували в шпигунстві на користь чужоземної держави, у підготуванні й спробі вчинити терористичні замах на представників уряду та партії і в приналежності до таємної контрреволюційної організації, очолюваної професором Миколою Зеровим.

Проходив у цій справі неокласик М. Рильський, але через деякий час був звільнений. Юрій Клен (О. Бургардт), скориставшись своїм німецьким походженням, виїхав до Німеччини на лікування й не повернувся. А М. Зеров був розстріляний 1937 р., П. Филипович загинув на Соловках того ж 1937 р., М. Драй-Хмара помер у концтаборі на Колімі в 1939 р.

Неокласики позиціонували себе як естетів і жорстко протиставляли себе народництву й романтизму. Крім художньої творчості, члени групи були також активними літературними критиками.

Неокласики належать до так званих письменників доби «розстріляного відродження».

* 3. Порівняння поетичної естетики авангардистів (футуристів) та «неокласиків»

Спільне	
новаторські пошуки; визнання слова як важливої суспільної, естетичної категорії; майстерність у звукописі	
Відмінне	
<i>футуристи</i>	<i>«неокласики»</i>
<ul style="list-style-type: none"> * урбаністичні мотиви; * «погляд у майбутнє»; * деструкція класичної форми; * експерименти зі словом, словотвором 	<ul style="list-style-type: none"> * «погляд у минуле»; * дотримання класичної форми; вишуканість; * теми, далекі від суспільних проблем

* 4. Випереджувальне завдання (короткі повідомлення учнів про «неокласиків»)

* 5. Слово вчителя

Яскравим представником поетів — «неокласиків» є «лицар краси і добра» Максим Рильський. Перекладач, академік, фольклорист, талановитий педагог. Та передусім — видатний поет, продовжувач славних традицій класичної літератури. «... Досить витончений і складний поет... І живе він зі своїм часом, напружено і уважно в навколишнє життя вдивляється, уміє помічати в його

глибині струю вічно людського, близького всім часам і народам». Ці слова про Максима Тадейовича сказав його соратник по перу Микола Зеров.

А зараз перед вами, діти, виступлять «біографи», які розкажуть про життєвий та творчий шлях поета. Також на уроці присутній і М. Рильський, який поділиться спогадами про свої дитячі та юнацькі роки.

1-й біограф. Народився Максим Рильський 19 березня 1895 р. в місті Києві. Його батько, етнограф, громадський діяч і публіцист Рильський Тадей Розеславович, був сином багатого польського пана Розеслава Рильського і княжни Трубецької. На час народження сина батькові було вже 54 роки.

Максим народився в другому шлюбі. Мати Максима Рильського, Меланія Федорівна Чуприна, була простою селянкою із села Рома-нівки (тодішнього Сквирського повіту, нині Попільнянського району Житомирської області). Тадей навчив свою молоду дружину грамоти. А вона передала синові разом з молоком матері рідну мову, пісню.

Виступ «актора»

«Названо мене Максимом — на честь одного з героїв нашої минувшини, Максима Залізняка. Ім'я це прибрав мені батько зі своїми друзями — Лисенком, Антоновичем. При цьому тихенько й проспівано пісню: «Максим козак Залізник».

Село на Київщині... Босі діти із засмагленими ногами, з пастушим торбинками через плечі... Вечірні співи дівчат, що солодкою луною пливають у далечінь, парубочі розгонисті пісні... Солов'їні жагучі ночі, жаб'ячий хор і гукання водяного бугая... Світ — як таємнича, ледве розкрита книга... Дитинство моє, юність моя.

1902 року помер батько, тому ми змушені були переїхати до Романівки. Спочатку я навчався в домашніх умовах, а потім у приватній гімназії в Києві, куди мене було віддано просто в третій клас. Гімназія... Заведено в споминах лаяти стару школу... Я цим уторованим шляхом не піду. Хоч і погане слово знайдеться — добре хай буде першим. Тепло стає на серці, коли я згадую першу мою вчительку мови — Надію Новоборську, милого нашого словесника Олексія Левицького, але найглибший слід залишив наш Дмитро Ревуцький, брат славного композитора...»

2-й біограф. Після приватної гімназії М. Рильський навчався на медичному факультеті Київського університету св. Володимира, а потім на історико-філологічному факультеті Народного університету в Києві, заснованому за гетьмана Павла Скоропадського, але через бурхливі події революції й громадянської війни жодного з них не закінчив. Займався самоосвітою, вивченням мов, музикою.

Деякий час учителює на Житомирщині. Як свідчать його колишні вихованці, учителем М. Рильський був прекрасним. Діти любили його.

Переїхавши до Києва, поет продовжує працювати вчителем української мови та літератури в школах та на робітфаку інституту народної освіти.

У 1920-х роках Рильський належав до мистецького угруповання «неокласиків», переслідуваного офіційною критикою за відірваність від сучасних потреб соціалістичного життя. Поет виявляв обурення проти ідейно-політичної та літературної атмосфери, що панувала тоді. Така поведінка Рильського викликала гострі напади офіційної критики, що врешті закінчилося арештом НКВС, після чого він майже рік просидів у Лук'янівській тюрмі. Після ув'язнення творчість Рильського зазнає змін. Він змушений був поставити свою поезію на службу режиму.

У роки боротьби проти фашистів Максим Тадейович перебуває в евакуації спочатку в Уфі, а потім у Москві. М. Рильського за видатні заслуги в розвитку науки й культури було обрано академіком АН УРСР (1943), а згодом і академіком АН СРСР (1958). Він очолював Спілку письменників України (1943-1946).

Перестало битися серце поета 24 липня 1964 року. Поховано його у Києві на Байковому кладовищі.

3-й біограф. Максим Рильський був всебічно розвиненою людиною. Він мав дар музиканта, добре грав на фортепіано, слухав знаменитих співаків і народних кобзарів. А ще поет любив природу, захоплювався садівництвом, мисливством (скоріше спортивним). А в останні роки життя полюбляв посидіти з вудочкою. Серед його найближчих друзів видатні актори, музиканти, співаки. Відомо, що Рильський був солістом аматорського джаз-бенду, а в юності разом з братами грав в аматорських спектаклях. Олег Килимник згадує: «Іноді вечорами ми збиралися в клубі і Максим Тадейович сідав за рояль. Я вперше тоді дізнався, що він — прекрасний музикант, навіть композитор. Великий поет майстерно виконував свої власні твори».

М. Рильський високо цінував дружбу. Його пов'язувала багаторічна дружба з Остапом Вишнею, Володимиром Сосюрою, Андрієм Малишком. Мав лагідну вдачу, але бував дуже сердитим, коли справа стосувалася недбалості або безвідповідальності. Був дотепним і гострим, любив іронічну посмішку, міг особливо м'яко покепкувати.

* 6. Перегляд уривків із документального фільму «Як на духу. Невідомий Максим Рильський» (2008 рік; реж. Л. Харшан)

* 7. Слово вчителя

М. Рильський поклав життя на службу українській поезії, якій він присвятив близько 60 років. По праву посів у ній одне з перших місць після Івана Франка і Лесі Українки.

Вивчення лірики Рильського — це непочата цілина, справа майбутнього. Сьогодні ще неможливо мати її всю на руках. Передсмертний десятитомник творів Рильського не включає майже половини поезій 20-х років — найкращої його лірики.

Як же розпочалася літературна творчість М. Рильського?

Виступ «актора»

«Десь у класі четвертому почав я друкувати свої вірші, а 1910-го побачила в світ перша моя книжечка «На білих островах». Відтоді почав я вважати себе справжнім літератором...»

* 8. Слово вчителя

А потім були книжки лірики: «Синя далечінь» (1922), «Крізь бурю й сніг» (1925), «Під осінніми зорями» (друга редакція 1926), «Тринадцята весна» (1926), «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін» (1929). Це певний хід на вершини майстерності, дозрівання таланту і власного стилю.

Ранні поезії М. Рильського — це ліричні шедеври, у яких відбито глибину і щирість почуттів, вишуканість вислову, сміливе переосмислення класичних мотивів, тем, героїв. А ще природа, яка у поета завжди перебуває в гармонії з людиною. Збірки ранньої творчості засвідчили на диво мальовничий, сповнений прозорості поетичний світ Рильського. Основні мотиви в цей період — передчуття загибелі краси і людяності, насичення елементами романтизму і символізму. Ці поки що тільки накреслені стильові ознаки згодом буде названо неокласичними.

Неспокійний 1931 рік. Творчість Рильського ділиться на два річища — офіційне та ліричне, в останньому йому вдалося створити незалежні від політики мистецькі твори, що пережили поета.

Після ув'язнення Рильський написав 35 книжок поезій. Кращі серед них — це «Знак терезів» (1932), «Літо» (1936), «Україна», «Збір винограду» (1940), «Слово про рідну матір», «Троянди й виноград» (1957), «Голосіївська осінь», «Зимові записи» (1964). Також створив чотири книги ліро-епічних поем, багато перекладів зі слов'янських та західноєвропейських літератур. Його перу належать наукові праці з мовознавства та літературознавства.

У роки Другої світової війни поезія Рильського зміцнювала любов до Батьківщини, волю до перемоги. У всіх творах цього часу чується один основний мотив — віра в перемогу людяності, добра. Україна не може загинути, не може загинути народ, який створив велику культуру, який дав світові Великого Кобзаря.

Максим Рильський дебютував у неоромантичному стилі, другим його щаблем був символізм. Від них та від української народної пісні він взяв увагу до музикальної основи поезії. Тому навіть його сонети звучать часом, як пісня. Найбільше вражає в ліриці М. Рильського багатство її мотивів. До традиційних українських поет додав античні і західноєвропейські.

Збірка «Троянди й виноград» була однією з тих поетичних книжок, які відкривали новий період розвитку української літератури. Через символічні образи троянд і винограду глибоко й поетично розкрито радість повнокровного буття людини, мудро показано, у чому полягає сенс, глибина її щастя.

Перу Рильського належать і вірші для дітей. Деякі його поезії покладено на музику.

*** 9. Прослуховування віршів М. Рильського, які стали піснями (на вибір)**

* «На білу гречку впали роси»

* «Яблука доспіли»

* «Ластівки»

* «Цвітуть бузки»

* «Не бійся смутку, що пливе...»

✳ 10. Слово вчителя

У поетичному доробку поета є такі вірші, у яких розкрито велику силу музики і пісні. Це «Бетховен», «Шопен», «Пісня», «Іванові Козловському».

Різноманітність і багатство творчої спадщини М. Рильського — незвичайні. Вже після смерті поета було видано книжку його ранньої новелістики «Бабине літо» (1967 р.) — новели, оповідання, етюди.

✳ 11. Виступ «дослідника М. Рильського як перекладача»

Все своє творче життя Рильський плідно працював як перекладач, етнограф, фольклорист. Взірцем перекладацької майстерності є його переклад «Пана Тадеуша» А. Міцкевича.

Поетичні переклади М. Рильського становлять кілька томів його творів. Він є перекладачем слов'янських поетів — Пушкіна, Міцкевича, Некрасова, Брюсова, французьких — Буало, Корнеля, Расіна, Мольєра, Вольтера, Гюго, Ростана. Рильський є співавтором перекладів першої частини славетної поеми Данте і комедії Грибо-єдова «Лихо з розуму». Поет створив поетичні переспіви геніальної поеми, створеної Київською Руссю — «Слово о полку Ігоревім». Слов'янський світ М. Рильський любив особливо. Він багато подорожував. Його поїздки до Болгарії, Чехословаччини, Польщі, Югославії — то ціла епопея дружніх зустрічей, радісних почуттів.

✳ 12. Слово вчителя

На відзнаку величезного внеску поета в перекладацьку справу, у 1972 році Постановою Ради Міністрів УРСР започатковано щорічну премію імені М. Рильського за кращий художній переклад світової літератури. З того часу лауреатами стали понад 60 митців України. Це Дмитро Павличко, Галина Кирпа, Григорій Кочур, Микола Лукаш, Роман Лубківський та інші. Оглядаючись на гори виконаної Рильським роботи, можна дивуватися, коли ж поет мав час бути ще й безжурною птицею, мисливцем, вірним другом? Хто багато працює — той має час... Секрет також у тому, що Максим Тадейович мав талант до праці, яку дуже любив.

VI. УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО

✳ 1. Скласти уявний портрет Максима Рильського «Лицар краси і добра»

✳ 2. Проблемне завдання

Прокоментуйте висловлювання відомих людей про Максима Рильського. Яке з них найбільше співпадає з вашим уявленням про поета?

✳ «Все для людини і завжди з людиною — цей заповіт Рильський проніс крізь бурю і сніг, крізь усе своє життя». (*М. Стельмах*)

✳ «Рильський — великий майстер форми у широкому розумінні цього слова. Його поезії дохідливі, легко запам'ятовуються, але не своєю пісенністю або простотою, а синтаксичною прозорістю і ритмомелодичною організованістю часто складних масивів, величезною європейського масштабу культурною вірша». (*Л. Булаховський, літературознавець*)

✳ 3. Асоціативний диктант

Село Романівка, Гадей Розеславович, «На білих островах», неокласики, «Троянди й виноград», Лук'янівська тюрма, медичний факультет Київського університету, М. Лисенко, Остап Вишня, місто Уфа, 24 липня 1964 рік.

✳ 4. Скласти сенкан «неокласики»

V. ПІДСУМКИ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивний метод «Речення з відкритою кінцівкою»

✳ Я сьогодні зрозумів, що...

✳ Тепер я знатиму, що...

✳ Я замислився над тим, що...

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати матеріал за підручником.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.